

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Via Vitæ Operis Hvivs Hypothesis

Florentius <Batavus>

Antverpiae, 1551

De exercitio lectionis: & quae sint hic obseruanda. Capvt. 3.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30077

periaris diuinæ gratiæ, aut si peculiari aliqua dote præditus sis, illam toto pectore commendato Deo, & tuis diffusis viribus, præcare ipsius gratiæ datorem Deum, vt eam in te dignetur pro optima sua voluntate tueri ac moderari. Time etiam semper ne fortè datæ tibi gratiæ parum respondeas, vt hac ratione in omni diuinæ gratiæ effectu tam interno quam externo constans permanere possis, in humili tui ipsius sensu & æstimatione.

De exercitio lectionis: & quæ sint hic obseruanda.

CAPVT. 3.

Quisquis spiritum suum vtiliter & rectè cupit excolere & exercere, diligens & frequens sit oportet, in sacra mysticorum voluminum & aliorum piarum librorum lectione. Hoc enim pacto primum quidem illustrabitur intellectus ad cognoscendum quid fugiendum sit, & rursus quid sequendum: deinde excitabitur affectus ad diuinum timorè pariter & amorem, postremo à multis liberabitur vanis cogitatibus, qui ocio torpentes mirum in modum infestare, & multarum solent tentionum præbere occasiones. Nã vt impigra & expròpta sit hominis voluntas, nihilominus tamen obseruari

obseruari

SANITATE ANIMAE.

obseruari & foueri debet, non secus atq; te-
 nera quædam arbuscula, quam & tutari ab
 incurfibus bestiarum, & cotidianis irrigatio-
 nibus necesse est foueri: maximè quum inue-
 terata illa & praua cõsuetudo multũ adhuc
 sit efficax, & difficulter possit superari. Cui
 etiam accedit, quod hostis noster diabolus
 mille instructus dolis ac fallacijs nunquam
 cesset captare opportunitatem ad excitandos
 aut instillandos in pñ hominis animum
 peregrinos aliquos cogitatus aut praua desi-
 deria, quo sic tandem hominem, vel cogita-
 tuũ ipsorum fallacia, vel vehementiũ ima-
 ginationum importunitate quasi vi quadã
 deñciat. Quod sanè non perinde facilè per-
 ficere potest in eo qui se frequẽter sacris oc-
 cupat lectionibus, propterea quod tum ho-
 minis illius sensus tam sint rebus sacris man-
 cipati, vt non facilè possint alia alicũde in-
 stillari. Præterea quantumuis sit quis in Dei
 amore tepidus, quantumuis rudis, quantũ-
 uis tardo ingenio, legendo tamen paulatim
 poterit peruenire ad cognitionem, gustum
 & sensum ipsius spiritus. Hinc ita apud Sa-
 lomonem legitur, Iusti liberabuntur sciẽtia.
 Principiũ enim nostræ salutis est notitia ve-
 ritatis. Quippe citra scientiã nec malũ po-
 test vitari, nec bonum potest adamari. Dũ
 autem

Pro. u. b.

Hansel

autem hic de scientia loquimur, non eã sentimus quæ est rerum subtilium, & communem hominum captũ excedentiũ, sed salutarem illã dicimus scientiam, quæ est piorũ nempe notitiam eorũ quæ necessaria sunt ad salutem: quæ nonnunquã maior est in simplicibus & idiotis, quã in viris magnæ eruditionis. Sed & si quis fortẽ tam stupido sit ingenio, tanquam infirma memoria, vt vix quicquam vel assequatur vel retineat, haud quaquã tamen ob hoc ipsum erit hoc exercitiũ abijciendum: maximẽ quũ in sese sit pia occupatio multas arcens à corde legentis noxias cogitationes: vt fileam interim raro non aliquid menti inhærere multa legentis. Et vt demus aliquẽ nihil omnino ex lectione reportare, fieri tamen haud potest, quin aliquo vsq; promoueat in spiritu: & aliqua saltem ex parte mundetur, aut gustum quẽpiam adsequatur. Nam si vasi quantumuis rimoso aquã infundas, vt omnis liquor perfluat, humiditas tamẽ quãdam aliquãdiu relinquitur, & vas ipsum mũdius redditur. Item si vinum aut oleum infundas, nihil interim retineatur licet, remanet tamen odor & humor aliquis, præciosi liquoris reliquiũ. Caterum in hoc lectionis exercitio, certæ quãdam requiruntur conditiones, nempe

Cc eadem

eandem quæ in sumendo alimento corpora
li fere requiruntur.

Primo loco requiritur pia intentio: nimirum
vt legas & studeas non propter, inuilem
aliquam curiositatē: non propter vanitatē:
non ad leuandū temporis tedium: non ad
acquirendam multarum rerum cognitionē
non ad parandam augendamue eruditionis
opinionē, sed duntaxat vt ea inuenias, quibus
& tuæ & proximorum possis consule-
re salutē. Quod si alium spectes scopum, in
ipsa tua lectione seu studio, detrimentū po-
tius senties diuini amoris quam adiuuentū
iuxta illud apostoli. **1. Cor. 8. 2.** Scientia inflat, charitas
ædificat. Tunc enim scientia hominem per
superbiam inflat quando pia caret intentio-
ne & diuino vacua est amore. Quod si tamē
aliquando legere quippiam cupias quod animi le-
uet tediū, & solatiū seu voluptatē adferat sa-
cri bibliorū annales sumantur in manus, aut
sanctorū hominū historię: sic tamē vt vbiq;
quæras quod ad profectū spiritus faciat.
Secundo loco in lectione necessarius est de-
lectus quidam legendorum, & librorum: ni-
mirum vt ea legas quæ maxime sunt tibi ne-
cessaria, aut si atui tuo cōgrua: & ne te occu-
pes euoluendis libris impijs, obscenis vanis
aut inutilibus, vbi nihil inuenias nisi vana:
cuiusmodi

cuiusmodi sunt historia belli troiani, gesta
 caesarum aut regum, & id genus alia, in qui-
 bus ferè plus mali quàm boni offendas: & vn-
 de nullam aut certè permodicam vtilitatè
 haurias. Nullum autè discrimè est, siue homi-
 nem quempiam vaniloquum auscultes, si-
 ue nugaces legas codices. Cæterum librorū
 piorum atq; vtilium duplex potest adsigna-
 ri genus, iuxta duplicem quem in nobis ope-
 ratur effectū & fructū. Alij enim potissimū
 instruunt, indicātes quid fugiendū, & quid
 sequendū: alij vero magis excitāt, emolliūt
 & inflāmant, ad perficiēda quæ nouimus fa-
 ctu esse necessaria. Vtrūque autè iuxta nobis
 est necessariū. Intellectum enim nostrū ne-
 cesse est per doctrinam erudiri & illustrari:
 voluntatem vero nostra necesse est ad vir-
 tutem amplexandā per pias exhortationes
 aliaq; incitāmēta inflāmari. Quæ duo adeo
 sibi mutuo gaudēt in homine cōiungi, vt si
 alterū prorsus desit, alterū sit futurū inutile
 imo etiā perniciosum. Quāquā interim id
 maximè tibi amplectendum, quo magis te
 opus habere cognoueris, seu q; minus tibi
 senseris adesse. Veluti si sufficiēti polles sciē-
 tia, sed min⁹ quā par est habes feruoris, lege
 potissimū quæ excitare te possint. Quod si
 vero voluntas ipsa satis sit accinēta & ad

Genus di-
 dascalicon.
 Genus ex-
 horti facti
 opus est.

diuinum obsequium accensa, sed parum aut nihil interim suppetat intellectui scientiæ, ad genus cōfugias doctrinale, ea potissimū lecturus quæ te rectè instituunt. In genere tamen consultius semper fuerit eos euoluere codices, qui simul vtranzq; conferunt gratiã: videlicet, qui legentem & instruât simul, & ad virtutem accendant: qualia ferè sunt antiqua illa scripta doctorum veterum.

Tertio loco requiritur certus quidã & debitus legendi & studēdi modus: quo cauetur ne vno eodemq; tēpore plura legantur quã sit benè expediens. Nã quemadmodū in redundantiori eduliorum sumptione alius cibus concoctionem impedit alterius: ita etiã lectio plura, deuorare cupiens quam expediat intellectum hominis effundit, & obtundit sensus, eozq; alia impediuntur ab alijs. Insuper ex debito seruato legendi modo fiet, vt legas humiliter, præsertim contextū scripturæ sacræ: qui plerisq; in locis lōgè aliud videtur sonare foris, quam latens sensus cōtineat intus. At hæc scriptura sacra plus vbi que tegit mysterij & arcani sensus quã foris prima facie videatur prætere. Hoc aut scrutari & inquirere, & retrusos quosq; sensus ingenio eruere haudquaquã spectat ad indoctū vulgus, aut ad hominem quēlibet laicum:

laicum: quū hoc præstare peculiaris cuiusdā
 eisq; peculiariter in hoc à Deo prouisis. Ne
 gari quidem non potest scripturam traditā
 esse in salutem omnium: res quoq; est explo
 ratissima Christum Iesum à suis sermonibus
 exclusisse neminem, nec doctum nec indo
 ctum: sed neq; legibus aut edictis quisquam
 arcetur à lectione sacrorum voluminū : ex
 his tamen non consequitur lectionem bibli
 orū omnibus esse vtilem ac necessariam. Ex
 his item colligi haudquaquā potest omneis
 ex æquo debere aut posse suo ingenio pene
 trare scrutari & intelligere reclusos scriptu
 rarum sensus ac mysteria: quū Christus ipse
 in historia euangelica manifestè ostendat
 contrarium, turbis ipsis loquēs per parabo
 las, vt videntes non videant, & audientes
 non intelligant: seorsim aut apostolis arca
 na omnia edisserens, ac dicens, Vobis datū
 est nosse mysteria regni cœlorum, illis autē
 non est datum. Quibus palam ostendit, do
 num hoc intelligendorum, & per Spiritum
 sanctum edisserendorum diuinæ scripturæ
 secretorum, non nisi peculiaribus concedi
 amicis. Itaq; omnibus quidem cōcessum &
 licitum est sacras bibliorum historias lege
 re, textumq; arcanae scripturæ euoluere, quo
 videlicet dum à cōcionatoribus, aut ab alijs

Luc. 8. b.

Mat. 13. b.
& Luc. 8. b.

SANITATE ANIMAE.

viris eruditis scripturam audiunt explana-
ri aut adduci, rectius sic eandem possint in-
telligere. Velle autē sibi vindicare scriptu-
ræ sacræ tractationem & explanationem,
quibus id datum non est, nephas est & teme-
rarium. Nam quemadmodum codices me-
dicam rem tractantes pro omnium quidem
scripti sunt iuuanda sanitate, & tamen con-
sultū non est eos ab omnibus passim tracta-
ri: & quemuis velle suæ valitudini ex illo-
rum lectione consulere: quū ad hoc ipsum
præstandum longum requiratur multi tem-
poris studium & multa opus sit industria, lō-
goq; exercitio: atq; adeo artem ipsam ple-
nius oportuerat didicisse: ita etiā scripturæ
sacræ omnium quidē seruiunt salutī, at non
ab omnibus passim volunt tractari. Adde
quod nullum ferē sit opificiū quamuis vul-
gare & apprehensu facilē, quod non prius
neesse sit per magistros tradi ac doceri.

Simile.

Huc etiam accedit, quod quū Deus frumē-
tum ipsum concesserit in cibum & necessa-
riam sustensionem omnibus omnino homi-
nibus, omnibus tamē & singulis concessum
nō est semina illa eo vsq; adaptare, vt cibus
esse possint. Neq; enim omnium est arare
serere metere: non omnium est frumenta
paleis excutere: non omnium est molere: nō
omnium

omnium est panē coquere, sed diuersa hæc à diuersis ad ipsa præstanda idoneis habent exerceri, priusquam frumentū ipsum aptū esse queat esui, ad præstandum mortalibus nutrimentum. Imo multis etiam parum feliciter caderet, si eo duntaxat pane vterentur, quē ipsi sibi suis manibus adaptassent: aut si in ægrotationibus ijs duntaxat pharmacis vterentur, quæ ipsi sibi ex libris conquisissent atq; aptassent. Ad hunc sanè modum plerisq; pessime cadit, qui diuinas literas non solum audent legere, verum etiā temerè præsumūt iuxta suum sensum & intellectum, (qui interdum aut perpusillus est, aut obfuscatus) tractare & explanare, atque ita in abominandos labūtur errores, sicuti hisce temporibus (proh dolor) plurimis cernimus vsu venire, qui non verentur adserere sibi tā adesse reduntem & efficacē Spiritū Dei, quā fuerit olim in sanctis ecclesie doctoribus quauis eruditione & vite sanctimonia præstantibus. Verū quidē est Spiritū sanctū æque semper esse potentē, verū suas dotes non impertit omnibus æqualiter sed differenter alios vberius alios contractius sua dignatur gratia, & diuersis pro suo arbitratu munera partitur diuersa.

Nam alij quidem (inquit apostolus) per

Cc iij

Spiritū

SANITATE ANIMAE.

Cor. 12. 3.

Spiritum datur sermo sapientiæ, alij sermo scientiæ, secundū eundem Spiritum, alteri vero fides in eodem Spiritu: alij gratia sanctorum in vno Spiritu: alij operatio virtutum, alij prophetia, alij discretio spirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum &cæ. Fieri ergo potest, vt qui pusillus est dilectione, magnus sit peritia atq; intelligentia scripturarum, & ediuerso, qui excelsus est amore, & sanctimonia, pusillus sit (quod ad ipsum attinet) intellectu aut perspicacitate ingenij. Quod sanè ita diuinæ visum est sapientiæ, quo in nobis tueatur alacritas & augeat amorem humilitatem, aliasq; virtutes. Dum enim in alijs dotem aliquam cernimus quā nō agnoscimus in nobis. hinc non iniuria de nobis ipsis humiliter sentientes nos ipsos submittimus. Rursus dū quod ipsi nos docere haud possumus docemur ab alio, aut in quo ipsi nobis auxiliari haud possumus auxilio subleuamur alieno, tū dubio procul non mediocriter incitamus ad adiutorem illum adamandum etiam impensius quam fueramus amaturi, si ipsius ope haud eguissemus. Hæc pro eo dicta sint, quod studium & lectio scripturarū debeat esse humilis, omni posita temeritudine, arrogātia & supercilio, vt ne nobis persuadeamus quasi

iniqua

p. 333

mus quasi

mus quasi omnia pro nostro Marte propria que industria rimari & assequi possimus, præsertim in literis sacris : sed intellectum scripturarum ab ijs petamus, qui pias parum consuluere aut consulere possunt à sanctis doctoribus traditas elucidationes. Præterea rudioribus consultius duxerim, vt potissimum legant dilucidos scripturarum explanatores, & pias tradições petitas ex scripturis sacris per eos quibus Deus hoc doni peculiariter impertiuit, quo breueis quasq; & obscuras scripturæ sententias fusioribus verbis valuerunt aptè explicare: sicuti in duria coquorū ex paucis cibus rudibus & crudis, varia adaptare nouit delicata fercula, longè iam naturæ accommodatiora & salubriora, quam fuerant prius vtpote cibi adhuc rudes crudi aut incocti, quales primū ipse nobis largitur Deus.

Necesse est præterea vt literarū studiosus legat & studeat cū sedulitate deuotione & ardenti quodam affectu, quasi vehementi quadam tractus esurie ad capiendū animæ suæ cibum: deinde vt quasi masticando & ruminando pabulum ipsum mēte reuoluat, pertractet, & benè discutiatur, quo pacto aliquid sibi illinc adsumat, vel ad suam salutē, vel ad proximi pertinens instructionem.

Quamobrem

SANITATE ANIMAE.

Quamobrem opere precium fuerit sollicitè
 diuini Spiritus opem implorare: tam ante
 inchoatam quam post lectionem finitam.
 Ante lectionem orabit sibi impertiri suffici-
 entem intellectus capacitatem & memoriã,
 ad intelligendum ex illa lectione quantum
 suæ salutis & profectui satis erit: Deinde eti-
 am orabit talem in se conseruari studiij mo-
 derationē ne totum spiritū suū in legendo
 effūdāt, aut obstaculo sibi sit, quo minus mē-
 tem suā liberè semper in Deū possit cōuer-
 tere: id quod magnā sanè requirit sollicitudinē:
 propterea quod facillime libertas & sinceri-
 tas mentis soleat impediri aut plicari. Post
 lectionē vero primū cogitabit quā procul
 adhuc absit à sensu & vita eius qui lecta illa
 conscripsit: aut certè à perfectione illa, quā
 lectio illa exoptulat: dehinc precabitur do-
 nari sibi gratiam, qua iuxta lectionē ipsam,
 vitam suam possit moderari, & qua ipsam
 ad animæ suæ possit accommodare profe-
 ctum & utilitatem. Est enim bona instru-
 ctio ut docet Bernardus veluti quidam ci-
 bus: precatio vero ipsam comitans veluti
 potius cibum ipsum in stomacho mentis ad
 concoctionem disponens, & ad nutrimen-
 tum animæ accommodans.

Vide Ber.
 in Can. ser.
 12. g.

De vitæ præsentis incertitudine, & meditatione mortis. Ca. 4

Quoniam